

Postavení češtiny mezi ostatními jazyky aneb Jak se mluví ve světě

Asi už víte, že když promluví Rus nebo Polák, trochu mu rozumíte. Dejte si však pozor. Povíte-li třeba Rusovi, že má krásný život, bude minimálně překvapen – právě jste totiž „ocenili“ jeho červené bricho. A taková láska nebieska není v polštině nic

romantického – označuje prostě modrou hůl. Ve Slovinsku je zase běžné dojit otrocka, tedy kojit dítě. Znáte další slova, která jsou si podobná, ale mají zcela jiný význam? A víte, co mají zmíněné jazyky naopak společného s češtinou?

JAZYKY SVĚTA

Na světě se mluví třemi až pěti tisíci různými jazyky. Podle jazykovědců má řada z nich původ ve stejné jazykové prarodině. Ta existovala od 9. do 7. tisíciletí př. n. l. Jak se však jednotlivá společenství rozpadala a přesouvala, štěpil se tento společný základ na menší jazykové rodiny. Ty dodnes sdružují příbuzné jazyky se společnými rysy, např. v jádru slovní zásoby.

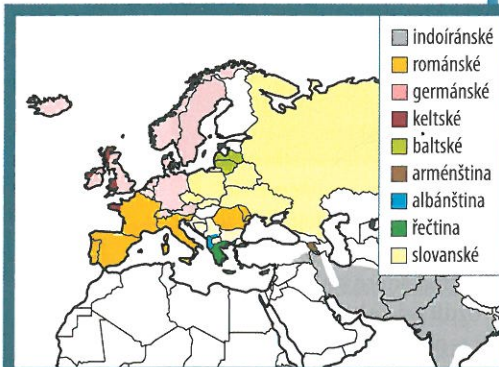
Jazyková rodina seskupuje jazyky, které jsou příbuzné a pochází ze společného základu.

INDOEVROPSKÉ JAZYKY

Většina evropských jazyků náleží k indoevropské jazykové rodině. Ta má tři miliardy mluvčích a v jejím rámci lze vydělit několik jazykových skupin sdružujících blízké jazyky:

- **Indoíránskými jazyky** se mluví v jižní a jihozápadní Asii. Patří sem jazyky indické (sanskrt, bengálština, romština, hindština) a jazyky íránské (kurdština, perština, afghánština).
- **Románské jazyky** se užívají v jižní a jihozápadní Evropě a také v Jižní, Střední a Severní Americe, Africe a Asii. Náleží sem španělština, portugalština, francouzština, italština, rumunština, rétorománština a moldavština.
- **Germánskými jazyky** se mluví po celém světě. Vedle evropských jazyků (němčina, nizozemština, vlámský, švédština, norštiny, islandština, dánština, jidiš) k nim totiž patří i angličtina, která se kromě Velké Británie užívá také v Americe, Austrálii, Asii a Oceánii.
- **Keltské jazyky** představují jazyky britských ostrovů (irština, velština, skotština) a také části Francie (bretonština).
- **Baltské jazyky** zastupují litevština a lotyšština.
- **Arménština** je jazyk, jímž se hovoří v Arménii.
- **Albánština** slouží komunikaci v Albánii a Kosovu.
- **Řečtina** je slyšet v Řecku a na Kypru.
- **Slovanské jazyky** se užívají ve střední, východní a jižní Evropě.

Indoevropské jazyky tvoří největší jazykovou rodinu. Mluví jimi lidé v Evropě, Asii, Americe, Austrálii a Africe.

Indoevropské jazyky v Evropě a v Asii

SLOVANSKÉ JAZYKY

Slovanské jazyky, jimiž dnes mluví přes 300 milionů lidí, mají původ v praslovanštině. Jejich společným znakem je ohýbání a podobají se i slovní zásobou. Ze zeměpisného hlediska se člení do tří podskupin:

- **Jazyky západoslovanské** jsou čeština, slovenština, polština, kašubština (jazyk užívaný v části Polska), horní a dolní lužická srbština (jazyk původních obyvatel části dnešního Německa).
- **Jazyky východoslovanské** zahrnují ruštinu, běloruštinu, ukrajinštinu a rusínštinu.
- **Jazyky jihoslovanské** reprezentují slovinština, chorvatština, srbština, makedonština a bulharština.

Slovanské jazyky tvoří skupinu indoevropské jazykové rodiny. Hovoří jimi lidé ve střední, východní a jižní Evropě.

1. Zařaďte do jazykové rodiny, příp. skupiny a podskupiny norštinu, rumunštinu, perštinu, ukrajinštinu, italštinu, finštinu a litevštinu.
2. Uveďte, zda západoslovanské jazyky tvoří samostatnou jazykovou rodinu.
3. Cizí jazyky, které se učíte, zařaďte do jazykové rodiny a skupiny.

Příklady

Jazyková rodina

- **Indoevropská:** čeština, italština
- **Uralská:** finština, estonština
- **Altajská:** turečtina, korejština
- **Tibetočínská:** vietnamština, čínština
- **Afroasijská:** arabština, hebrejščina

Indoevropské jazyky

Příbuznost indoevropských jazyků dokazuje podobnost některých slov i v jinak zcela odlišných jazycích. Jde hlavně o výrazy z jádra slovní zásoby.

Česky	Anglicky	Francouzsky	Řecky	Hindsky
tři	three	trois	tría	tina
nový	new	nouveau	néos	nayá
matka	mother	mère	mitéra	mātā

Slovanské jazyky

- **Čeština:** Bolí mě hlava.
- **Slovenština:** Bolí ma hlava.
- **Chorvatština:** Boli me glava.
- **Ruština:** U meňa bolit golova.
- **Běloruštinu:** U mjaně balic halava.

Souvislosti

Jak vzniká med

Víte, jak se řekne maďarsky včela? *Séreméd*. A jak vosy? No přece *neséreméd*!

Séreméd?

Vtipů, které si stílí z krkolomnosti maďarštiny, koluje mezi lidmi spousta. I když Maďarsko leží ve střední Evropě, maďarština se okolním jazykům nijak nepodobá. Nepochází totiž z jazykové rodiny indoevropské, ale spolu s finštinou, estonštinou a sámskými jazyky náleží k ugrofinským jazykům

z jazykové rodiny uralské.

(A pro pořádek: Ve skutečnosti se včela řekne maďarsky *méh* [mé] a vosy *darázs* [daráž].)

• S pomocí překladače (např. <http://translate.google.cz>) přeložte slova *tři*, *nový*, *matka* do maďarštiny a pozorujte, zda jsou podobná indoevropským jazykům.

Odkazy

jazyk → s. 12 (J)
jádro slovní zásoby → s. 32 (J)
praslovanština → s. 65 (J)
ohýbání → s. 39 (J)
slovní zásoba → s. 32 (J)